

УДК: 338.43:636/637:658.5.011

Кравченко О.М., к.е.н., доцент (olga0804@rambler.ru) ©*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

ЕТАПИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ

У статті на підставі статистичних даних проаналізовано динаміку основних показників розвитку молочного скотарства; визначено структуру виробників молока; виходячи з аналізу останніх досліджень наведено причини гальмування розвитку галузі; обґрунтовано економічну ефективність функціонування молочних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; наведено зміст поняття реструктуризації та виокремлено етапи реструктуризації молочного скотарства України з урахуванням сучасного співвідношення основних виробників молока.

Ключові слова: *молочне скотарство, реструктуризація, виробництво молока, якість молока, господарства населення, молочний кооператив.*

Постановка проблеми. Останні вісім років у структурі виробників сирого молока більше 75% припадає на господарства населення, де утримують по 1-2 корові за технологією позаминого століття – «вручну» доглядають, годують та, головне, збирають молоко. Кількість та якість отриманого молока у такий спосіб не відповідає вимогам сьогодення. Тому сучасне функціонування галузі молочного скотарства потребує комплексної реструктуризації на всіх етапах виробництва сирого молока.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми щодо питань організаційних, правових, фінансових, технічних та інших заходів з метою інтенсивного нарощування обсягів якісного молока, досліджено у працях таких вчених, як Л.А. Євчук, М.М. Ільчук, М.К. Пархомець та багато інших [1, 2, 3]; розроблено та затверджено Державну цільову програму розвитку українського села, Державну стратегію регіонального розвитку, Закон України «Про основні засади державної аграрної політики», «Про продовольчу безпеку України» та багато інших нормативних документів. Але, на жаль в Україні поки що не спостерігається стрімкого збільшення поголів'я молочних корів та суттєвого покращення якості молока, що в умовах інтеграційних процесів в Європі та світі є першочерговим.

Мета статті. Проаналізувати динаміку обсягів виробництва молока, визначити структуру виробників та виокремити етапи реструктуризації молочного скотарства України.

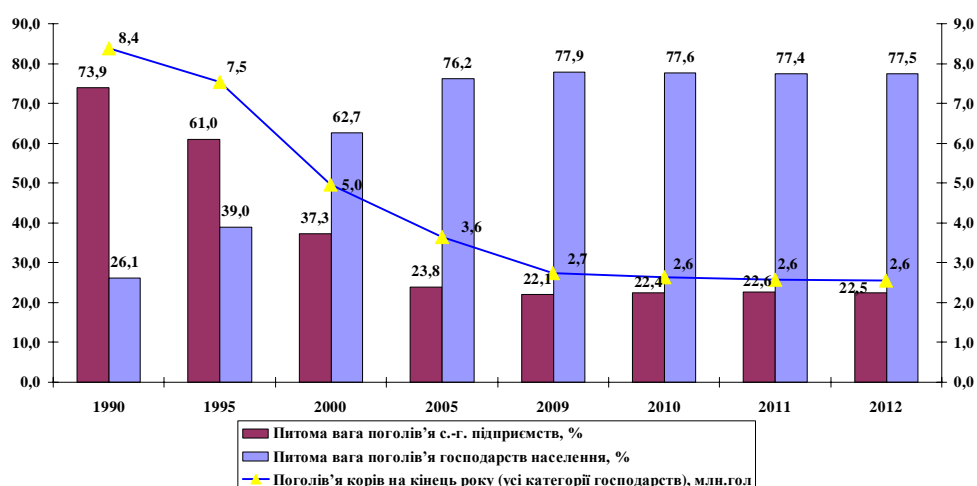
Виклад основного матеріалу. Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» процес реструктуризації підприємства визначено як здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів,

спрямованих на реорганізацію підприємства, що сприятиме його фінансовому оздоровленню, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів [4].

У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання не існує періоду, коли не потрібно піклуватись про конкурентоспроможність продукції, про підвищення ефективності, тому процес реструктуризації повинен здійснюватись на всіх етапах функціонування господарюючих суб'єктів як на рівні підприємства, так і макrorівні (на рівні галузі, регіону, країни).

Саме галузь молочного скотарства потребує зазначених заходів із стимулювання розвитку галузі, яка за 20 річний період була прибутковою максимально на 18,5% (2011 рік), і це рівень рентабельності саме виробництва, до витрат якого не належать адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати, що віднесені на зменшення фінансових результатів. Тому фактична (загальна) прибутковість є переважно від'ємною.

Аналіз стану молочного скотарства в Україні протягом останніх років свідчить про негативні тенденції його розвитку. Суттєво зменшується поголів'я корів, відповідно і виробництво сирого молока. До того ж змінюється структура

виробників (рис.1) [5].

Рис. 1. Динаміка поголів'я корів та структури виробників сирого молока в Україні за 1990-2012 рр.

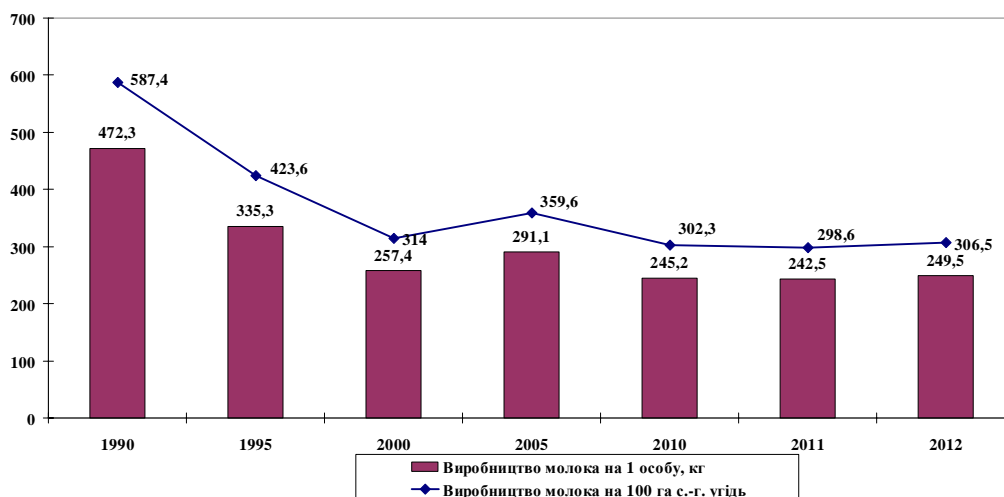
Так, поголів'я корів зменшується у 3,3 раза до 2,6 млн. голів, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах у 10,1 раза, до лише 22,5% в структурі виробників (575 тис. голів). Отже, 77,5% (майже 2 млн. голів) поголів'я корів сконцентровано в господарствах населення, де не здійснюється племінна робота, не використовується збалансоване годування, відсутні сучасні технології догляду за тваринами, збір молока здійснюється переважно вручну або за допомогою примітивного доїльного обладнання у відра.

Таким чином, першою і основною проблемою молочної галузі є сировина. Радує одне, що виробництво молока в країні, незважаючи на стрімке

зниження поголів'я корів, залишається стабільним на рівні 11,5 млн.т.; поступово збільшується продуктивність корів до 4361 кг на одну голову.

Згідно з більшістю нормативних актів щодо розвитку сільського господарства, сільських територій та продовольчої безпеки, пріоритетом має стати розвиток великотоварного конкурентоспроможного виробництва продукції тваринництва за рахунок ефективного використання матеріального, трудового та земельного потенціалів, також планується довести виробництво молока на одну особу до норми споживання – 380 кг.

Динаміка фактичного використання ресурсів країни, особливо земельних, та виробництво молока на 1 особу наведено на рис.2, згідно з якими майже у 2 рази зменшуються обсяги молока: до менше ніж 250 кг на особу та до 306,5 кг на 100 га сільськогосподарських угідь.

Рис. 2. Динаміка виробництва молока на 1 особу та на 100 га сільськогосподарських угідь України у 1990-2012 рр.

Наступною причиною гальмування нарощення поголів'я і обсягів виробництва молока є значний термін окупності капітальних вкладень, що перевищує 7 років, хоча у світовій практиці зазначений термін окупності реальних інвестицій є оптимальним (оскільки не перевищує термін нормативної експлуатації основних засобів), але в умовах функціонування українського бізнесу, оптимальним є не більше 3-х років, що пов'язано з термінами та умовами фактичного кредитування бізнес проектів.

Тому процес реструктуризації необхідно починати саме з виробників майже 80% молока – з господарств населення, шляхом об'єднання зусиль у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи з метою нарощування обсягів якісного молока. Дві головні обставини обумовлюють об'єднання: по-перше, господарства населення вже мають необхідні матеріальні ресурси та досвід з утримання тварин, тому не потребують початкових значних капіталовкладень; по-друге, головна мета об'єднання зусиль господарств населення повинна стати саме цивілізований збір молока у сучасних доїльних залах, що значно покращує

якість сирого молока, збільшує ціну реалізації, наближує до кінцевого споживача, як наслідок – збільшує додаткові доходи господарств населення, покращує розвиток сільських територій, де проживає 14,1 млн. українців.

На підставі визначення економічної ефективності функціонування молочного обслуговуючого кооперативу доведено, що селянин – член кооперативу – збільшить свій дохід у 1,6 - 1,8 раза на кожну корову з продуктивністю у 4,5 т молока [6].

Висновки. Перший етап реструктуризації молочного скотарства повинен починатись з усвідомлення основної мети щодо необхідності збільшення обсягів виробництва якісного молока, що є запорукою продовольчої безпеки країни; другий етап – кооперативне об'єднання зусиль господарств населення з метою збільшення власних доходів шляхом підвищення якості молока (відповідно і ціни реалізації), як наслідок і кількості кінцевої продукції в перспективі; третій етап – аналіз ринків збуту молока та розробка бізнес-проектів, щодо нарощування темпів розвитку галузі за рахунок залучення інвестицій всіх рівнів; четвертий етап – досягнення визначеної мети реструктуризації, а саме збільшення виробництва якісного молока за рахунок збільшення доходів господарств населення; останній і вирішальний етап – це моніторинг реалізації бізнес-проектів та, головне, – робота над помилками.

Література

1. Євчук Л.А. Конкурентні позиції суб'єктів молокопродуктового підкомплексу : сучасні тенденції та перспективи / Л.А. Євчук // Економіка АПК. – 2012. – №8. – С.11-16.
2. Ільчук М.М. Ефективне функціонування молоко продуктового підкомплексу України / М.М. Ільчук. – К. : Нічлава, 2004. – 312 с.
3. Пархомець М.К. Організаційно-економічні основи розвитку молоко продуктового підкомплексу в ринкових умовах : монографія / М.К. Пархомець. – Тернопіль : Економічна думка, 2005. – 345 с.
4. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Редакція від 11.08.2013, підстава 406-18 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до інформації: <http://www.zakon4.rada.gov.ua>
5. Статистична інформація / Державна служба статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до інформації: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Кравченко О.М. Обґрунтування економічної ефективності функціонування молочного сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу / О.М. Кравченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Полтава: ПДАА, 2014. – Вип. I (8). – Т. 1. – С. 179-187.

Анотація

В статтє проанализировано динамику основных показателей развития молочного скотоводства; определено структуру производителей молока; исходя из анализа последних исследований определены причины снижения объемов производства отрасли; выделены этапы реструктуризации молочного

скотоводства Украины с учетом соотношения основных производителей молока.

Ключевые слова: *молочное скотоводство, реструктуризация, производство молока, качество молока, хозяйства населения, молочный кооператив.*

Summary

The article analyzes the dynamics of the main indicators of dairy cattle development ; Determining the structure of milk producers; based on analysis of recent research, identified reasons for the decline in production industry; distinguished restructuring stages of Ukraine dairy cattle taking into account the ratio of the major milk producers.

Key words: *dairy farming, restructuring, production of milk, quality of milk, households, dairy co-operative.*

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.